

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงิน
ของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่
Factors Affecting Financial Corruption Risk Management
of Universities in Chiang Mai Province

จงลักษณ์ สมร่าง¹
Jonglak Somrang

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำกับดูแลและการประเมินความเสี่ยง 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกิจกรรมการควบคุมความเสี่ยง 3) นำเสนอแนวทางเสริมสร้างระบบบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงิน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัย 4 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ 83 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบเจาะจง สถิติที่ใช้คือ t-test, ANOVA และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยด้านการกำกับดูแลและการประเมินความเสี่ยง ด้านการประเมินความเสี่ยงและการตรวจสอบ (RI) มีนัยสำคัญสูงสุด ($B = 0.517$) ต่อการกำกับดูแลและการประเมินความเสี่ยงโดยรวม นอกจากนี้ ด้านการกำกับดูแลองค์กร (OM) ก็มีผลเชิงบวก ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยม (CO) มีผลในทิศทางลบต่อการประเมินความเสี่ยง 2) อายุเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตอย่างมีนัยสำคัญ $p = 0.0311$ โดยปัจจัยอื่น ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งงาน และการเคยพบพฤติกรรมทุจริต ไม่ส่งผลต่อการรับรู้ระบบบริหารความเสี่ยงโดยรวม 3) แนวทางเสริมสร้างระบบบริหารความเสี่ยง ด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.214$) ซึ่งควรธำรงรักษาไว้ ด้านที่ต้องเร่งปรับปรุงคือ ด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.855$) และปัจจัยด้านการกำกับดูแลองค์กร (OM) มีอำนาจในการขับเคลื่อนสูงสุด ($\bar{x} = 0.3998$, $p = 0.001$) ดังนั้นการปรับปรุง OM, CO และ RI จะมีผลกระทบสูงสุดต่อการบริหารความเสี่ยงโดยรวม และพบว่ากลุ่มอายุน้อยกว่า 35 ปีมีการรับรู้ระบบบริหารความเสี่ยงสูงสุด

คำสำคัญ (Keywords) : การทุจริต; บริหารความเสี่ยง; ความเสี่ยงทางการเงิน

Abstract

This research aimed to 1) study factors affecting governance and risk assessment, 2) study factors affecting risk control activities, and 3) propose approaches to strengthen financial fraud risk management systems for the universities in Chiang Mai Province. This quantitative survey collected primary data, using questionnaires from a sample of 83 employees from four public universities in Chiang Mai Province, drawn through purposive sampling. The statistical

Received: 2025-11-03 Revised: 2025-11-17 Accepted: 2025-11-21

¹ หัวหน้างานการเงินการคลังและพัสดุ วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Head of Finance and Procurement, College of Arts, Media and Technology, Chiang Mai University. E-mail: jonglak.s@camt.info

methods were t-tests, ANOVA, and multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) among governance and risk assessment factors, Risk Assessment and Audit (RI) had the most significant effect ($B = 0.517$) on overall governance and risk assessment. Additionally, Organizational Governance (OM) had a positive influence, whereas Organizational Culture and Values (CO) negatively affected risk assessment. 2) Age significantly influenced perceptions of fraud risk management ($p = 0.0311$), while gender, work experience, job title, and prior exposure to fraudulent behavior showed no significant effect on overall risk management perceptions. 3) Recommendations were made to strengthen risk management systems, governance, and organizational culture. The highest mean value ($\bar{x} = 4.214$) should be maintained or expanded, while the technology aspect having the lowest mean ($\bar{x} = 3.855$) requires urgent improvement. Organizational Governance (OM) demonstrated the greatest overall influence ($\bar{x} = 0.3998$, $p = 0.001$). Enhancing OM, CO, and RI factors would yield the greatest impact on overall risk management. Additionally, individuals under 35 years of age exhibited the highest awareness of the risk management system.

Keywords: corruption; risk management; financial risk

บทนำ (Introduction)

การทุจริตทางการเงินนับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างมากและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความน่าเชื่อถือขององค์กรทุกประเภท รวมถึงสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีพันธกิจหลักในการจัดการทรัพยากรทางการเงินที่ซับซ้อน ทั้งจากงบประมาณแผ่นดิน เงินอุดหนุน และรวมถึงการบริหารรายได้จากการวิจัยและบริการวิชาการ หากเกิดการทุจริตขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ คุณภาพการศึกษา และโอกาสในการพัฒนาของมหาวิทยาลัยในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาและวิจัย ที่ต้องบริหารจัดการงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง และเงินทุนวิจัยอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562: 79)

ด้วยความซับซ้อนของกระบวนการทางการเงิน การมีเพียงระบบการควบคุมภายในที่ไม่ได้บูรณาการเข้ากับการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตโดยเฉพาะ อาจก่อให้เกิดช่องโหว่ที่นำไปสู่การกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น แนวคิดการบริหารความเสี่ยงองค์กร (Enterprise Risk Management-ERM) จึงได้รับการนำมาปรับใช้เพื่อเป็นกระบวนการในการระบุ ประเมิน และจัดการความเสี่ยงที่อาจกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2565: 61-163) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสี่ยงด้านการทุจริต ซึ่งมีกรอบแนวคิดที่เน้นองค์ประกอบสำคัญ เช่น สภาพแวดล้อมการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร และการติดตามผล (คณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงและการควบคุมภายในสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564: 4-61)

การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษา งานวิจัยในอดีตจึงมุ่งเน้นการศึกษาทั้งในมิติของแนวคิดการ

ป้องกัน รูปแบบการทุจริต และกลไกการควบคุมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ดังนี้

1. แนวคิดและแนวทางการป้องกันการทุจริต มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการสร้างกลไกเชิงรุกและการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล เช่น

1.1 การป้องกันเชิงรุกและธรรมาภิบาล : (วรธา มงคลสืบสกุล, 2567: 1-15) ได้เน้นการศึกษาแนวทางการป้องกันการทุจริตเชิงรุกในประเทศไทย เพื่อเสนอแนวทางการสร้างกลไกเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่ (กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และ พระมหาอรุณ ปญญารุโณ, 2565: 37-51) ชี้ว่าแนวทางแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาครัฐ ควรประกอบด้วย การนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หลักนิติธรรม และความโปร่งใส มาใช้ในการบริหารราชการ พร้อมกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 มาตรการควบคุมและบทบาทผู้บริหาร : (อัมพร ยิ่งยงวงศ์สกุล, 2565: 1-6) เสนอแนวทางการควบคุมความเสี่ยงการทุจริตในองค์กรภาครัฐ โดยเน้นการประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากการใช้อำนาจ การใช้จ่ายงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้างที่มีวงเงินสูง การตรวจสอบภายในและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือสำคัญ ซึ่งผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในนโยบายและมีบทบาทเชิงรุกในการดำเนินการ

1.3 รากเหง้าของปัญหา : (ธราพงศ์ ลิ้มสุทธิวันภูมิ, 2563: 1-10) ได้นำเสนอ "ตัวแบบต้นคอร์รัปชัน" เพื่ออธิบายปัจจัยที่ก่อให้เกิดการทุจริต โดยระบุว่ารากเหง้ามาจากความโลภ ระบบอุปถัมภ์ ภูมิระเบียบที่อ่อนแอ และวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการคดโกง

2. รูปแบบและลักษณะเฉพาะของการทุจริต งานวิจัยในอดีตได้จำแนกและระบุลักษณะการทุจริตในหลากหลายภาคส่วน ดังนี้

2.1 รูปแบบการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐและรูปแบบความเสียหาย : (กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และ พระมหาอรุณ ปญญารุโณ, 2565: 37-51) พบรูปแบบการทุจริตในภาครัฐ ทั้งการทุจริตเชิงนโยบาย ผลประโยชน์ทับซ้อน การรับสินบน และการใช้ทรัพยากรของรัฐในทางมิชอบ ขณะที่ (สุฎีกา รักประสูติ, 2565: 305-314) พบว่า การยกยอกทรีพียส์เกิดขึ้นมากที่สุดแต่ความสูญเสียเฉื่อยน้อยที่สุด ซึ่งตรงกันข้ามกับการทุจริตในงบการเงินที่เกิดน้อยที่สุดแต่มูลค่าความเสียหายสูงที่สุด และผู้ทุจริตระดับสูงมีความสามารถในการทำลายบริษัทได้รวดเร็วกว่า

2.2 ความเสี่ยงในการจัดซื้อจัดจ้าง : (ตรีเนตร สารพะงษ์ และคณะ, 2565: 53-69) พบว่าการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นในทุกขั้นตอน เช่น การแบ่งซองวงเงินเพื่อเลี่ยงกฎเกณฑ์ การสมยอมเสนอราคา (Collusion) และการกำหนดผู้รับจ้างไว้ล่วงหน้า หากในบริบทของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (พิชามญชุ์ กาหลง, 2564: 39-46) ได้ชี้ให้เห็นความเสี่ยงของการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างทั้งในมิติเชิงนโยบาย (เช่น การล็อกสเปก) และในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (เช่น การกำหนดงบประมาณเกินจริง)

2.3 ทุจริตในธุรกิจธนาคาร : (อมรชัย นำผล 2564: 112-119) ได้ศึกษารูปแบบการทุจริตของพนักงานสาขาในธุรกิจธนาคาร เช่น การโอนเงินลอย และการขโมยเงินเกินจากยอดสรุป และยืนยันว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการทุจริตยังคงสอดคล้องกับทฤษฎีสามเหลี่ยมการทุจริต ได้แก่ แรงกดดัน (Pressure), โอกาส (Opportunity), และ การหาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง (Rationalization)

2.4 การทุจริตบนแพลตฟอร์มออนไลน์ : (ณัฐอรุณ ลาภประสิทธิ์สุข 2566: 40-57) ได้วิเคราะห์ว่าปัจจัยทางพฤติกรรม เช่น อคติมองโลกในแง่ดี พฤติกรรมรับความเสี่ยง และความไว้วางใจ มีผลต่อการหลงเชื่อการทุจริตทางการเงินบนแพลตฟอร์มออนไลน์

3. กลไกการป้องกันและผลกระทบเชิงประจักษ์ งานวิจัยยืนยันว่ากลไกการป้องกันทุจริตส่งผลบวกต่อประสิทธิภาพองค์กร ได้แก่

3.1 ความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงาน : (สุมินตรา ภูเนตร, 2563: 71-100) ยืนยันว่า กลไกการป้องกันทุจริต เช่น ระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในหลายด้าน

3.2 การลดความไม่สมมาตรของข้อมูล : (พรรณราย ละตา, 2564: 148-168) พบว่า การป้องกันการทุจริตช่วยลดความไม่สมมาตรของข้อมูลทางการเงินในบริษัทจดทะเบียน โดยเฉพาะด้านการปลอมแปลงเอกสาร

3.3 เครื่องมือพยากรณ์การทุจริต : (จิรารัช พิพัฒน์นราพงศ์ และ ศิริพรรณ เชื้อนชายแก้ว, 2567: 92-121) ได้แสดงให้เห็นว่าอัตราส่วนทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratio) สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์บริษัทที่ถูกสั่งแก้ไขงบการเงิน

แม้ว่างานวิจัยในอดีตจะชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลไกการป้องกันทุจริต เช่น ระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน กับประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา แต่ยังคงขาดการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงเพื่อทำความเข้าใจอิทธิพลของปัจจัยขับเคลื่อนภายในองค์กรหลายด้าน ซึ่งรวมถึงการกำกับดูแลองค์กร วัฒนธรรมและค่านิยม การควบคุมภายใน ทรัพยากรบุคคล และการใช้เทคโนโลยี ในบริบทของการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่โดยเฉพาะ การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการตรวจสอบอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างระบบบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์เพื่อป้องกันการทุจริต เสริมสร้างความโปร่งใส และยกระดับธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำกับดูแลและการประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกิจกรรมการควบคุมความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างระบบบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่

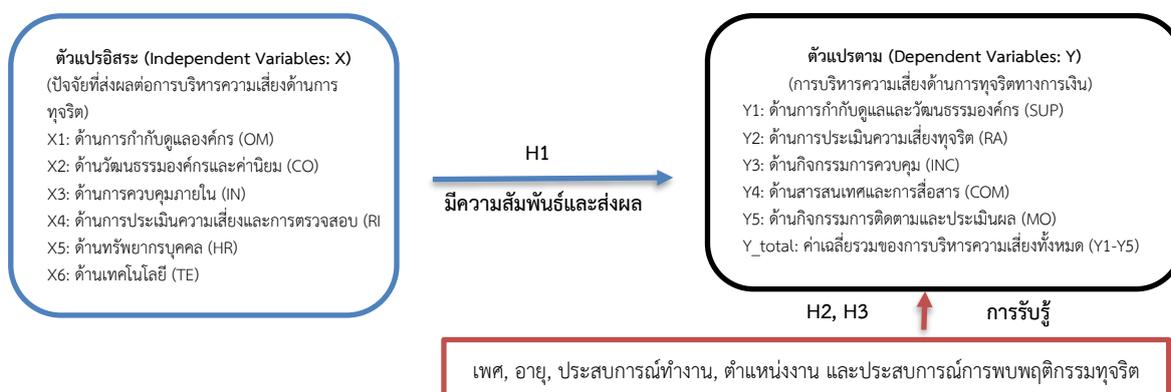
สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

1. H1: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (X) ในภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อ การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (Y) ในภาพรวมและรายด้าน ของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่
2. H2: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อการรับรู้ การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต แตกต่างกัน

3. H3: ผู้ที่เคยพบหรือสังเกตเห็นพฤติกรรมทุจริตกับผู้ที่ไม่เคยพบ มีการรับรู้ต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดนี้แสดงความสัมพันธ์เชิงทำนายระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (ตัวแปรอิสระ X) กับผลลัพธ์ของการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงิน (ตัวแปรตาม Y) ของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ (COSO, 2013: 1-8) และตามกรอบ COSO ERM 2017 (ชยาภา ชยาวิวัฒน์วงศ์, 2561: 1-7)

ภาพที่ 1 Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยนี้ซึ่งจัดอยู่ในประเภทวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำกับดูแล การประเมิน และการควบคุมความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงิน 6 ด้าน 1) ด้านการกำกับดูแลองค์กร (OM) 2) ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยม (CO) 3) ด้านการควบคุมภายใน (IN) 4) ด้านการประเมินความเสี่ยงและการตรวจสอบ (RI) 5) ด้านทรัพยากรบุคคล (HR) และ 6) ด้านเทคโนโลยี (TE) และการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงิน 5 ด้าน 1) ด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร (SUP) 2) ด้านการประเมินความเสี่ยงทุจริต (RA) 3) ด้านกิจกรรมการควบคุม (INC) 4) ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (COM) 5) ด้านกิจกรรมการติดตามและประเมินผล (MO)

1.2 ขอบเขตด้านประชากร : บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการเงิน การตรวจสอบ และการบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัย ในจังหวัดเชียงใหม่ 4 มหาวิทยาลัย จำนวน 45 คณะ/ส่วนงาน ชั้นต่ำ คณะ/ ส่วนงานละ 2 คน ประมาณจำนวน 90 คน

ประชากร คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive

Sampling) โดยพิจารณาจากตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารด้านการเงิน เจ้าหน้าที่การเงิน/บัญชี เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน และหัวหน้างาน/ผู้อำนวยการ

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตร Slovin (Yamane, 1973: 125) โดย $N = 90$ (จำนวนประชากร) $e = 0.03$ (ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 3%) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 83 คน

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{90}{1 + 90 \times (0.03)^2} = \frac{90}{1 + 90 \times 0.0009} = \frac{90}{1 + 0.081} = \frac{90}{1.081} \approx 83.25$$

ตารางที่ 1 แจกแจงตัวอย่างที่ต้องเก็บในแต่ละมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย	จำนวนคณะ	สัดส่วน (%)	ตัวอย่างที่ต้องเก็บ
1. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	22	48.89%	41
2. มหาวิทยาลัยแม่โจ้	12	26.67%	22
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา	5	11.11%	9
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	6	13.33%	11
รวม	45	100%	83

เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คณะ (คณะที่จัดการเรียนการสอน) /หน่วยงาน (หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองคลัง และสำนักงานตรวจสอบภายใน) ชั้นต่ำคณะ/หน่วยงานละ 2 แบบสอบถาม และตัวอย่างที่ต้องเก็บคำนวณโดยใช้สูตร Slovin

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

มหาวิทยาลัย จำนวน 4 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ 1) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 3) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลา 8 เดือน ระหว่าง มีนาคม 2568-ตุลาคม 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่พัฒนาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ 1) เพศ 2) อายุ 3) ประสบการณ์การทำงานในมหาวิทยาลัย 4) ตำแหน่งงานในปัจจุบัน และ 5) ประสบการณ์การพบหรือสังเกตเห็นพฤติกรรมที่เข้าข่ายการทุจริตทางการเงิน

ส่วนที่ 2 : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต รวม 6 ด้าน 1) ด้านการกำกับดูแลองค์กร 2) ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยม 3) ด้านการควบคุมภายใน 4) ด้านการประเมินความเสี่ยงและการตรวจสอบ 5) ด้านทรัพยากรบุคคล 6)ด้านเทคโนโลยี

ส่วนที่ 3 : การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต รวม 5 ด้าน 1) ด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร 2) ด้านการประเมินความเสี่ยงทุจริต 3) ด้านกิจกรรมการควบคุม 4) ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร 5) ด้านกิจกรรมการติดตามและประเมินผล

ส่วนที่ 4 : ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (คำถามปลายเปิด)

แบบสอบถามส่วนที่เป็นมาตราส่วนประเมินความคิดเห็น ใช้มาตราส่วนลิเคิร์ต (likert scale) 5 ระดับ ได้แก่

ระดับคะแนน 1 หมายถึง การรับรู้ที่น้อยที่สุด

ระดับคะแนน 2 หมายถึง การรับรู้ที่น้อย

ระดับคะแนน 3 หมายถึง การรับรู้ปานกลาง

ระดับคะแนน 4 หมายถึง การรับรู้มาก

ระดับคะแนน 5 หมายถึง การรับรู้มากที่สุด

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามแบบออนไลน์ (Google Forms) ในวันที่ 26 กันยายน -15 ตุลาคม 2568

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะถูกวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติดังนี้

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้อธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยและการบริหารความเสี่ยง (ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (ตาม H2 และ H3) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) / t-test

4.3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้ทดสอบความสัมพันธ์เชิงทำนายระหว่างปัจจัย (ส่วนที่ 2) กับการบริหารความเสี่ยง (ส่วนที่ 3) (ตาม H1)

ตารางที่ 2 สมมติฐานและวิธีการวิเคราะห์สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2

ตัวแปรอิสระ (X)	ตัวแปรตาม (Y)	สมมติฐาน (Hypotheses)	วิธีการวิเคราะห์
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (ส่วนที่ 2) รวม 6 ด้าน	การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (ส่วนที่ 3) รวม 5 ด้าน	H1: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (X) ในภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อ การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (Y) ในภาพรวมและรายด้าน ของมหาวิทยาลัยในจังหวัด เชียงใหม่	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงทำนาย
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (เพศ, อายุ, ประสบการณ์, ตำแหน่งงาน)	การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (ส่วนที่ 3) ภาพรวมและรายด้าน	H2: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อการรับรู้ การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต แตกต่างกัน	การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) หรือ การทดสอบที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย
เคยพบหรือสังเกตเห็นพฤติกรรมทุจริต (ส่วนที่ 1 ข้อ 5)	การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (ส่วนที่ 3) ภาพรวมและรายด้าน	H3: ผู้ที่เคยพบหรือสังเกตเห็นพฤติกรรมทุจริต กับผู้ที่ ไม่เคยพบ มีการรับรู้ต่อ การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต แตกต่างกัน	การทดสอบที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย

สำหรับสมมติฐานสำหรับวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางเสริมสร้างระบบบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ มีแนวทางการวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis): นำผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย) ของส่วนที่ 2 และ 3 มาเปรียบเทียบกับค่าสูงสุด (5 = มากที่สุด) หรือค่าเฉลี่ยรวม

1.1 ตัวชี้วัดใดที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (ใกล้ 1 หรือ 2) แสดงว่าเป็น จุดอ่อน ที่ต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนา

1.2 ตัวชี้วัดใดที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (ใกล้ 5) แสดงว่าเป็น จุดแข็ง ที่ควรธำรงรักษาและเป็นแบบอย่าง

2. วิเคราะห์ผลการถดถอย (Regression Results): ดูว่าปัจจัยด้านใดใน ส่วนที่ 2 ที่มีอิทธิพลในการทำนาย การบริหารความเสี่ยง (ส่วนที่ 3) สูงที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์ Beta (B) สูง)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูง ควรถูกนำมาเน้นและพัฒนาอย่างจริงจังในแนวทางเสริมสร้าง

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำกับดูแลและการประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่

จากสมมติฐาน H1: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (X) มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต (Y) สรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อ Y ในรูปแบบพหุคูณ (H1)

ตัวแปรตาม (การบริหารความเสี่ยง Y)	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ อย่างมีนัยสำคัญ	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ อย่างมีนัยสำคัญ	R ² ปรับแก้ (Adj. R ²)
Y1 (SUP): ด้านการกำกับดูแล และวัฒนธรรมองค์กร	RI (B = 0.517)	-	0.619
Y2 (RA): ด้านการประเมิน ความเสี่ยงทุจริต	RI (B = 0.405), OM (B = 0.335)	CO (B = -0.282)	0.564
Y3 (INC): ด้านกิจกรรมการ ควบคุม	OM (B = .521), IN (B = 0.227)	CO (B = -0.323)	0.655
Y4 (COM): ด้านสารสนเทศ และการสื่อสาร	OM (B = 0.563)	CO (B = -0.351)	0.556
Y5 (MO): ด้านกิจกรรมการ ติดตามและประเมินผล	TE (B = .341), OM (B = .307)	-	0.612

จากตาราง สรุปได้ว่า ปัจจัยขับเคลื่อนหลัก คือ OM (ด้านการกำกับดูแลองค์กร) ส่งผลต่อ 4 ใน 5 ด้านของ Y และ RI (ด้านการประเมินความเสี่ยง) ส่งผลต่อ 2 ด้านของ Y CO (ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยม) ส่งผลเชิงลบต่อ Y ใน 3 ด้าน (RA, INC, COM) ปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพล คือ HR (ด้านทรัพยากรบุคคล) ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ Y ด้านใดเลย

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกิจกรรมการควบคุมความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อการรับรู้การบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตแตกต่างกัน (ตามสมมติฐาน H2) และผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เคยพบหรือสังเกตเห็นพฤติกรรมทุจริต กับ ผู้ที่ไม่เคยพบ มีการรับรู้ต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (ตามสมมติฐาน H3) ดังนี้

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์สมมติฐาน H2 และ H3: ความแตกต่างของการรับรู้

สมมติฐาน	ปัจจัยที่นำมาเปรียบเทียบ	วิธีการวิเคราะห์	ผลการทดสอบ (p-value)	ข้อสรุป
H2	อายุ	ANOVA	p = 0.0311	พบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญ: กลุ่มต่ำกว่า 35 ปี รับรู้สูงสุด
H2	เพศ	t-test	p = 0.7171	ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
H2	ประสบการณ์ทำงาน	ANOVA	p = 0.6638	ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
H2	ตำแหน่งงาน	ANOVA	p = 0.6444	ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
H3	ประสบการณ์พบพฤติกรรมทุจริต	t-test	p = 0.7192	ไม่พบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญ: การเคยพบทุจริตหรือไม่ไม่มีผลต่อการรับรู้ระบบ

จากตาราง แสดงให้เห็นว่า การรับรู้และความเข้าใจในระบบการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตของมหาวิทยาลัยค่อนข้าง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สถานะทางเพศ ประสบการณ์ทำงาน และตำแหน่งงาน ซึ่งสะท้อนถึงการสื่อสารหรือการรับรู้ในวงกว้างที่มีมาตรฐานเดียวกัน และพบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์การพบ/สังเกตพฤติกรรมทุจริตแตกต่างกัน มีการรับรู้ต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงิน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การที่บุคลากรมีประสบการณ์โดยตรงกับพฤติกรรมทุจริตหรือไม่ ไม่ได้มีอิทธิพล ต่อการประเมินภาพรวมต่อระบบบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัย

3. การนำเสนอแนวทางเสริมสร้างระบบบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เพื่อนำเสนอแนวทางเสริมสร้างการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต สรุปได้จากการวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) และการวิเคราะห์ผลการถดถอย (Regression Results) ดังนี้

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ช่องว่าง และการวิเคราะห์ผลการถดถอย

ประเด็น	บทสรุปเชิงกลยุทธ์	ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
จุดแข็งที่สุด	จํารงรักษา/ขยายผล เนื่องจาก ด้านการกำกับดูแล และวัฒนธรรมองค์กร (SUP) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.214$)	Y1
จุดอ่อน/ช่องว่างที่สุด	เร่งปรับปรุง ด้าน เทคโนโลยี (TE) ($\bar{x} = 3.855$) และ วัฒนธรรมองค์กร (CO) ($\bar{x} = 3.932$)	X6, X2
การลงทุนที่มีประสิทธิภาพ	ควรลงทุนใน ด้านการกำกับดูแลองค์กร (OM) เป็น	X1

ประเด็น	บทสรุปเชิงกลยุทธ์	ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
(Leverage)	ลำดับแรก (สัมประสิทธิ์ทำนาย B = 0.3998)	

จากตาราง สรุปได้ว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมคือการ ดำรงรักษาและขยายผล ความสำเร็จในด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร โดยใช้การบริหารความเสี่ยงด้านนี้ เป็นฐานและต้นแบบในการปรับปรุงองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ของระบบบริหารความเสี่ยง และมีสองด้านที่ถือเป็นช่องว่างที่ใหญ่ที่สุดที่ต้องได้รับการพัฒนา แม้จะอยู่ในระดับ "มาก" คือ ด้านเทคโนโลยี (TE) และ ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยม (CO) ต้องพัฒนาเครื่องมือและระบบให้ทันสมัยเพื่อปิดช่องโหว่ การวิเคราะห์ผลการถดถอยชี้ให้เห็นว่าการลงทุนใน ด้านการกำกับดูแลองค์กร (OM) เป็นกลยุทธ์ที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดต่อการรับรู้ระบบบริหารความเสี่ยงโดยรวม

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำกับดูแลและการประเมินด้านความเสี่ยง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อกิจกรรมการควบคุมความเสี่ยง เพื่อนำเสนอแนวทางในการเสริมสร้างระบบบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมภายใน (COSO) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำกับดูแลและการประเมินด้านความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงิน ผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการกำกับดูแลองค์กร (OM) และ ด้านการประเมินความเสี่ยงและการตรวจสอบ (RI) เป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่มีอิทธิพลเชิงบวกสูงที่สุดต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริต สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของทฤษฎีและงานวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 6 สรุปความสอดคล้องกับทฤษฎี/งานวิจัย

ผลการวิจัย	ความสอดคล้องกับทฤษฎี/งานวิจัย
ด้านการกำกับดูแลองค์กร (OM) เป็นปัจจัยบวกที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงเกือบทุกด้าน	สอดคล้องกับ แนวคิด COSO ERM ในองค์ประกอบ สภาพแวดล้อมการควบคุม (Control Environment) และ ธรรมชาติ โดยระบุว่า ความมุ่งมั่นของผู้บริหารระดับสูงและโครงสร้างการกำกับดูแลที่ชัดเจน เป็นรากฐานสำคัญในการกำหนด "Tone at the Top" และสร้างความรับผิดชอบในการจัดการความเสี่ยงด้านการทุจริต (คิลปพร ศรีจันเพชร และ สมพงษ์ พรอุปถัมภ์, 2568: 27)
ด้านการประเมินความเสี่ยงและการตรวจสอบ (RI) มีอิทธิพลเชิงบวกสูง โดยเฉพาะต่อ (SUP) และ (RA)	สอดคล้องกับกรอบ COSO ERM ที่ระบุให้ "Strategy and Objective-Setting" และ "Performance" (การประเมินความเสี่ยง) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญลำดับถัดไป ผลนี้ยังสนับสนุนงานวิจัยของ อัมพร ยิ่งยวงค์สกุล (2565: 3) ที่เน้นว่า การประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากการใช้อำนาจและการใช้จ่ายงบประมาณ เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมความเสี่ยง
ด้านวัฒนธรรมองค์กร (CO) ส่งผล เชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญต่อการควบคุมความเสี่ยง 3 ด้าน (RA, INC, COM)	ท้าทายแนวคิด COSO: ทฤษฎี COSO ระบุว่าวัฒนธรรมองค์กรควรเป็นปัจจัยบวก (ชยาภา ชยาวิวัฒนาวงศ์, 2561: 5) แต่ผลนี้ชี้ให้เห็นว่า "วัฒนธรรม" ที่มีอยู่จริงในองค์กร อาจเป็นวัฒนธรรมที่ผิดปกติ (Dysfunctional Culture) หรือวัฒนธรรมที่เน้นความสัมพันธ์ส่วนตัว (Cronyism) มากกว่าความเคร่งครัดทางจริยธรรม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการ

ผลการวิจัย	ความสอดคล้องกับทฤษฎี/งานวิจัย
	รายงาน การบังคับใช้กิจกรรมการควบคุม และการสื่อสารข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา
ด้านทรัพยากรบุคคล (HR) ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยงด้านใดเลย	แตกต่างจากความคาดหวังตามทฤษฎี: แม้ว่า COSO จะเน้นย้ำถึงความสำคัญของบุคลากรที่มีความสามารถ (Competent Personnel) ในสภาพแวดล้อมการควบคุม แต่ผลลัพธ์นี้แสดงให้เห็นว่า ในบริบทที่ศึกษานี้ ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) เช่น การกำกับดูแลและการประเมินความเสี่ยง มีอำนาจในการขับเคลื่อนสูงกว่าปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคลที่เป็นนามธรรม เมื่อวิเคราะห์ในรูปแบบการถดถอยพหุคูณ (ชยาภา ชยาวิวัฒนาวงศ์, 2561: 1-7)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อกิจกรรมการควบคุมความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงิน พบความแตกต่างเฉพาะกลุ่มอายุ (< 35 ปี รับรู้สูงสุด) แต่ไม่พบความแตกต่างในเพศ, ประสบการณ์, และตำแหน่งงาน สิ่งนี้บ่งชี้ว่า การสื่อสารระบบบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัยมีมาตรฐานสูงและเข้าถึงบุคลากรได้อย่างทั่วถึง (Standardized Communication) โดยไม่ถูกจำกัดด้วยสถานะทางสังคม/อาชีพ การที่ประสบการณ์ตรงในการพบเห็นทุจริตไม่มีผลต่อการรับรู้ระบบ ชี้ให้เห็นว่าบุคลากรไม่ได้ใช้ แรงกดดัน (Pressure) หรือโอกาส (Opportunity) ตามทฤษฎีสามเหลี่ยมการทุจริตของ อมรชัย นำผล (2564: 11) เป็นหลักในการประเมินความเข้มแข็งของระบบ แต่ใช้ความน่าเชื่อถือและการสื่อสารอย่างเป็นทางการขององค์กร ในการประเมินมากกว่า

3. การนำเสนอแนวทางเสริมสร้างระบบบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตทางการเงินของมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการวิเคราะห์ช่องว่างและการถดถอย นำไปสู่ข้อสรุปเชิงกลยุทธ์ ดังนี้ กลยุทธ์การลงทุน ควรเน้นลงทุนในด้านการกำกับดูแลองค์กร (OM) เป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ถูกต้องตามหลัก ERM เนื่องจากเป็นการเสริมสร้างฐานรากที่ขับเคลื่อนองค์ประกอบอื่น ๆ ของระบบ การแก้ไขจุดอ่อน คือ การปิดช่องว่างเร่งด่วน ด้านเทคโนโลยี (TE) และ ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยม (CO) ซึ่งเป็นช่องว่างที่ใหญ่ที่สุดที่ต้องได้รับการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน การพัฒนา TE จะช่วยปิดช่องโหว่ทางเทคนิคและทำให้การควบคุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะที่การแก้ไขปัญหา CO เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากปัจจัย CO ในผลการถดถอยพบว่ามีผลกระทบเชิงลบต่อระบบ ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้สนับสนุนความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลอย่างแท้จริง คือ หัวใจสำคัญในการปลดล็อกประสิทธิภาพของระบบบริหารความเสี่ยงโดยรวม ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่ง กับกรอบแนวคิดของ COSO ERM 2017 (ชยาภา ชยาวิวัฒนาวงศ์, 2561: 1-7)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

องค์ความรู้ที่สำคัญซึ่งได้จากการวิจัยเชิงปริมาณนี้ เป็นการยืนยันและเสริมมุมมองใหม่ต่อการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการควบคุมภายใน (COSO) ในบริบทของมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ตารางที่ 7 สรุปองค์ความรู้หลักและการนำไปใช้เชิงกลยุทธ์ (The Strategic Knowledge Synthesis)

องค์ความรู้ (Knowledge Component)	หลักฐานเชิงประจักษ์	ความหมายเชิงทฤษฎี/การบริหาร	แนวทางเสริมสร้าง (Actionable Knowledge)
Primary Positive Leverage	OM (B = 0.3998) ทรงอิทธิพลสูงสุด	Governance คือกฎเกณฑ์สำคัญในการขับเคลื่อนและเป็นรากฐาน	เสริมสร้างบทบาทผู้นำ และเพิ่มอำนาจ/ความเป็นอิสระของการตรวจสอบภายใน
Critical Theoretical Anomaly	CO มีค่า B เป็นลบอย่างมีนัยสำคัญ	วัฒนธรรมขาดการบังคับใช้จริง นำไปสู่ความมั่นใจที่สูงเกินจริง	เปลี่ยน CO สู่ Accountability และสื่อสารบทลงโทษอย่างจริงจังเพื่อสร้างการยับยั้งชั่งใจ
Biggest Operational Gap	TE มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.855$)	เทคโนโลยียังใช้เพื่อการติดตามผล Reactive	เร่งลงทุนใน Digital Controls (E-Approval, Data Analytics) เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการควบคุมเชิงรุก

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยขับเคลื่อนหลัก

1) ลงทุนในด้านการกำกับดูแลองค์กร (OM) เป็นอันดับแรก: ผู้บริหารควรเน้นการลงทุนในการเสริมสร้างกลไกการกำกับดูแลที่เข้มแข็ง การกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีอำนาจในการขับเคลื่อนประสิทธิผลของการบริหารความเสี่ยงโดยรวมสูงสุด

2) ใช้การประเมินความเสี่ยง (RI) เป็นกลไกหลัก: ควรใช้ผลการประเมินความเสี่ยงและการตรวจสอบ (RI) เพื่อกำหนดนโยบายการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร เนื่องจาก RI มีอิทธิพลเชิงบวกสูงสุด

1.2 การแก้ไขปัญหาคือความเสี่ยงที่ซ่อนอยู่ (Hidden Risk)

1) แก้ไขวัฒนธรรมองค์กร (CO) ที่ส่งผลกระทบ: ผู้บริหารควรรับทบทวนและปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กร โดยมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูล และการรายงานความผิดปกติ แทนการสร้างวัฒนธรรมที่เน้นความเกรงใจหรือความเป็นพวกพ้อง เนื่องจาก CO ส่งผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อกิจกรรมการควบคุมหลายด้าน

2) เสริมประสิทธิภาพเทคโนโลยี (TE): ควรเร่งลงทุนในด้านเทคโนโลยี เพื่อปิดช่องว่างที่บุคลากรรับรู้ว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพกิจกรรมการติดตามและประเมินผล (MO) เช่น การพัฒนาระบบอัตโนมัติในการตรวจสอบธุรกรรมเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการตรวจจับความผิดปกติ

1.3 การจัดการความแตกต่างของการรับรู้

ออกแบบการสื่อสารตามกลุ่มอายุ: ควรออกแบบและดำเนินการฝึกอบรมหรือการสื่อสารเกี่ยวกับระบบบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตที่แตกต่างกันสำหรับบุคลากรแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มบุคลากรอาวุโส (มากกว่า 45 ปี) ซึ่งมีการรับรู้ต่ำที่สุด เพื่อให้มั่นใจว่าการรับรู้และความเข้าใจในระบบมี

มาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์กร

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเชิงลึกของปัจจัยที่ซับซ้อน

1) ศึกษาปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร (CO) ในเชิงคุณภาพ: เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า CO ส่งผลเชิงลบ จึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เพื่อทำความเข้าใจถึง ลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมองค์กร ที่แท้จริงในมหาวิทยาลัย ซึ่งนำไปสู่การขัดขวางกิจกรรมการควบคุม

2) วิจัยเชิงลึกด้านทรัพยากรบุคคล (HR): ควรมีการศึกษาเฉพาะเจาะจงว่าองค์ประกอบใดของ HR (เช่น การฝึกอบรมด้านจริยธรรม, ระบบการให้รางวัล/ลงโทษ) ที่จำเป็นต้องถูกบูรณาการเข้ากับระบบบริหารความเสี่ยง เพื่อให้ HR สร้างอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

2.2 การขยายขอบเขตและระเบียบวิธี

1) ขยายขอบเขตประชากร: ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาไปยังมหาวิทยาลัยอื่น ๆ นอกเหนือจากจังหวัดเชียงใหม่ หรือมหาวิทยาลัยนอกกำกับของรัฐ เพื่อเปรียบเทียบผลและสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมสถาบันอุดมศึกษาในวงกว้างขึ้น

2) การวิจัยเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling - SEM): ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรสรุปตัวแปรตาม (Y1-Y5) เป็นตัวแปรโครงสร้างเดียว (Y) และใช้เทคนิค SEM เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ซับซ้อนและตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดลการวัดและโมเดลโครงสร้างในงานวิจัย

3) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอายุ: ควรมีการใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายด้านของ Y ระหว่างกลุ่มอายุที่รับรู้สูงสุด (ต่ำกว่า 35 ปี) และต่ำสุด (มากกว่า 45 ปี) เพื่อระบุว่าการรับรู้ที่แตกต่างกันนั้นเกิดขึ้นในด้านการบริหารความเสี่ยงด้านใดเป็นพิเศษ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และ พระมหาอรุณ ปญญารุโณ. (2565). วิธีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 2(2): 37-51.
- คณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงและการควบคุมภายในสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). *คู่มือการบริหารจัดการความเสี่ยงและการควบคุมภายใน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- จิรารัช พิพัฒน์นราพงศ์ และ ศิริพรรณ เชื้อนชายแก้ว. (2567). การใช้อัตราส่วนทางการเงินเพื่อพยากรณ์บริษัทที่ถูกสั่งแก้ไข งบการเงิน: สัญญาณเตือนการทุจริตในงบการเงิน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 44(3): 92-121.
- ชยาภา ชยาวิวัฒน์วงศ์. (2561). *ทำความเข้าใจกับการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ตามกรอบ COSO ERM 2017*. [เอกสารประกอบการบรรยาย]. ฝ่ายพัฒนารุรกิจเพื่อความยั่งยืน. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ณัฐธอร ลากประสิทธิ์สุข. (2566). การวิเคราะห์อคติและพฤติกรรมการทุจริตทางการเงินบนแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษาแพลตฟอร์มทวิตเตอร์. *วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ*. 9(1): 40-60.

- ตรีเนตร สารพะพงษ์ และคณะ. (2565). การศึกษารูปแบบการทุจริตกรณี การจัดซื้อจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 18(1): 53-70.
- ธราพงศ์ ลิ้มสุทธิวันภูมิ. (2563). ตัวแบบและแนวทางการป้องกันการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐของประเทศ ไทย. *วารสารรัชต์ภาคย์*. 14(35): 1-11.
- พิชามญชุ์ กาหลง. (2564). ความเสี่ยงด้านการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ: ข้อเสนอแนะเพื่อการป้องกัน. *วารสารการบริหารการศึกษาและครุศาสตร์*. 1(2): 39-47.
- พรรณราย ละตา. (2564). อิทธิพลของการป้องกันการทุจริตและการจูงใจโดยให้ผลประโยชน์ที่ส่งผลต่อความไม่สมมาตรของข้อมูลทางการเงิน: หลักฐานเชิงประจักษ์บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสาร BU Academic Review*. 20(1): 148-168.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 79.
- วรธา มงคลสีปสกุล. (2567). แนวทางการป้องกันการทุจริตเชิงรุก: โอกาสและความท้าทายของสังคมไทย. *วารสารวิชาการ ป.ป.ช.* 17(1): 1-16.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร และ สมพงษ์ พรอุปถัมภ์. (2568). ISQM ใหม่กำลังจะมา: ร่างมาตรฐานการบริหารคุณภาพ ฉบับที่ 1 และ ร่างมาตรฐานการบริหารคุณภาพ ฉบับที่ 2. [เอกสารประกอบการบรรยาย]. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: เว็บไซต์สภาวิชาชีพบัญชี: <https://www.fap.or.th>. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2568.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2565). การบริหารความเสี่ยงขององค์กร การประยุกต์ใช้การบริหารความเสี่ยงขององค์กรกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล (ESG). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุฎีกา รักประสูติ. (2565). การค้นหา ควบคุม และป้องกันการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 5(1): 305-316.
- สุมินตรา ภูเนตร. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกการป้องกันทุจริตกับผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อมรชัย นำผล. (2564). กลยุทธ์การป้องกันการทุจริตของพนักงานสาขาในธุรกิจธนาคาร. สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัมพร ยิ่งยงวงศ์สกุล. (2565). *แนวทางป้องกันการทุจริต*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. (2013). *Internal control-Integrated framework*. COSO.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.